

Jozef MERGEŠ

Prešovská univerzita

Prešov, Slovensko

jozef.merges@unipo.sk

KONCEPTY HRDINU A CELEBRITY V ŠTRUKTÚRE KOMENTÁTORSKÝCH PREJAVOV

Jozef MERGEŠ

University of Prešov

Prešov, Slovakia

jozef.merges@unipo.sk

CONCEPTS OF HERO AND CELEBRITY IN LIVE TELEVISION BROADCASTS

The core subject of the paper is the analysis of the process of commentating on live television sports broadcasts. The analysis is based on the description and explication of selected parts of commentator's speech related to communication about sports heroes and sport celebrities in the structure of football live broadcasts commentary. The article attempts to point out what kind of information about well or less known football players appears in the commentator's speech and whether the broader media status of athletes is reflected in the commentary structure or manifests itself predominantly outside the live broadcasts. The analysis builds on previous researches that investigated stereotypical structures in the language of commentary. The paper tries to connect the cultural dimension of media sport with its communication image built by commentators.

Keywords: mediasport, live television broadcasts, tv commentary, hero, celebrity.

Úvod

Príspevok sa zaoberá textovými stereotypmi v štruktúre komentátorských prejavov v priamych televíznych futbalových prenosoch. Jeho primárnym cieľom je načrtnúť, aké druhy informácií sa objavujú v komentátorskom prejave priamych televíznych prenosov v súvislosti s budovaním identity hrdinského športovca a sekundárne načrtnúť, či sa v štruktúre komentovania odráža aj ich širší mediálny status. Príspevok nadväzuje na pomerne rozsiahly výskum jazykovej stránky mediálneho športu, špeciálne komentátorských prejavov, prebiehajúci na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove od roku 2009 (porov. Mergeš 2016).

1 Základné teoretické východiská

V analytickej časti príspevku sa opierame o niekoľko termínov, ktoré na tomto mieste vysvetľujeme. Možno tu vymedziť dve základné úvahové línie či roviny: prvá je vedená prostredníctvom kultúrneho charakteru identít športovcov ako objektov záujmu a zameriava sa na kultúrnu reflexiu komentátorských prejavov, druhá línia je vedená prostredníctvom štrukturálno-lingvistických vlastností komentátorského prejavu ako relatívne ustálenej komunikačnej situácie a zameriava sa na jazykovo podmienené stereotypy v komentátorskom prejave poukazujúce na istú mieru predvídateľnosti a na identifikovanie určitých textotvorných stratégií.

Sociálno-kultúrny vzťah medzi konceptom hrdinu a celebrity možno všeobecne považovať za jednu z veľkých výskumných tém mediálneho športu (L. Wenner, 2006: 53). Do centra záujmu možno postaviť koncepty hrdinu a celebrity, identít generovaných spoločenskou fascináciou úspešnými športovcami (Boyle, Haynes 2010: 87), z ktorých niektorí sa v mediálnom prostredí šíria a prejavujú viac ako iní. Koncept športovej celebrity vychádza z vedomia, že identita športovca je vykonštruovaná mediálne s dôrazom na spotrebné návyky trhovej spoločnosti (Sekot 2008: 176), zatiaľ čo koncept hrdinu tkvie v identite vykonštruovanej historickým skutkom, spravidla významným športovým úspechom.

Mediálny šport je nasýtený emocionálnymi príbehmi s dramatickým potenciálom (porov. Děkanovský 2008, Mergeš 2016). Médiá organizovane šíria rozprávanie o mediálnom športe v podobe usporiadanej ponuky informácií, z ktorých niektoré majú byť vnímané ako ústredné. V mediálnom športe sa napríklad často zužuje súboj športových kolektívov na súperenie vybraných zastupujúcich individualít, ktoré majú diváci chápať ako preslávených hrdinov (v posledných rokoch sa v médiách opakovane pripomínali súboje Messi – Cristiano Ronaldo, zástupcovia futbalových mužstiev FC Barcelona, resp. Real Madrid), prípadne sa zužuje súťaž väčšieho množstva športovcov na súperenie dvoch vybraných osobností, kde sa očakáva, že turnaj vyvrcholí práve zápasom medzi nimi (napríklad tenis, Djokovič – Federer, v minulosti Sampras – Agassi, McEnroe – Lendl a pod.). Mať k dispozícii kvalitný príbeh s dostatočne odlišiteľnými postavami médiám zaručuje stabilitu v zmysle znovu vyvolávanej stimulácie tých zložiek spoločnosti, ktoré sa zaujímajú o šport, a to prostredníctvom tém, ktoré ich opakovane oslovujú. (Mergeš 2016)

Podobne možno v mediálnom športe vysvetliť aj fungovanie celebrit. Charakter športovej celebrity sa však abstrahuje, a to naznačuje aj analýza komentátorských prejavov, hlavne z diania mimo športových výkonov, a to v oblasti súkromnej sféry športovca, jeho zážitkov, názorov a činov. Športovec v tejto pozícii nie je oslavovaný vďaka predošlým športovým úspechom, ale vďaka z veľkej časti vykonštruovanej atraktivite, ktorou na seba púta potenciálne publikum.

Ďalším ústredným bodom analýzy komentátorských prejavov je ich jazyková štruktúra, pričom pozornosť zameriavame na informatívne kontextové paren-tézy, ktoré charakterizujeme ako výpovede rozvíjajúce deskripciu udalosti súvi-

siacimi udalosťami z referenčnej reality. Ide o také typy rozvíjajúcich výpovedí, ktoré nemožno identifikovať na základe televízneho obrazu, pretože to, o čom sa prostredníctvom nich referuje, sa deje mimo aktuálne sa odohrávajúceho priameho prenosu. „Komentátor využívaním konkrétnych kontextových parentéz prepája reálne sa odohrávajúci zápas napríklad so zápasmi už odohranými, prípadne s osobnými charakteristikami hráčov a pod.“ (Mergeš 2016 125) V štruktúre komentátorských prejavov sa informatívne kontextové parentézy prejavujú stereotypne hlavne z kvantitatívneho hľadiska, čo potvrdzuje analýza ich výskytu v komentátorských prejavoch (porov. Mergeš 2016: 125 – 139). Dá sa povedať, že „zhruba štvrtina komentátorských výpovedí pravidelne odkazuje na javy mimo momentálneho diania na hracej ploche. Samozrejme, informatívne kontextové parentézy sú vítaným oživením komentátorských prejavov najmä v tých chvíľach priameho televízneho prenosu, keď sa na hracej ploche nič dôležité nedeje.“ (Mergeš 2016: 156).

Výskum informatívnych kontextových parentéz na pôde Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove aktuálne nie je ukončený, na tomto mieste preto načrtujeme aspoň základnú taxonómiu: v štruktúre komentátorských prejavov sú nateraz vymedzené informatívne kontextové parentézy (ďalej len IKP) na troch stupňoch: prvý stupeň zastávajú samotné IKP, vetviace sa v druhom stupni podľa ich funkčnosti na IKP deskriptívne, naratívne a argumentačné, vetviace sa na treťom stupni podľa ich tematickej náplne na osobnostné, priestorové, temporálne a situačné IKP (Mergeš 2016: 121). V analýze sme sa zamerali na osobnostné kontextové parentézy, v ktorých sa, samozrejme, s výnimkou komentovania aktuálne dôležitých momentov v zápase azda najväčšmi verbálne komunikujú hrdinské činy športovcov.

2 Metodika analýzy

Analýza komentátorských prejavov prebehla v dvoch hlavných fázach. V prvej fáze bolo potrebné vymedziť z hotových prepisov komentátorských prejavov tie výpovede, ktoré určitým spôsobom aspoň čiastočne odkazujú na individuálnu (teda nie kolektívnu) hrdinkosť, prípadne na status športových celebrí – v tomto prípade išlo najmä o informatívne kontextové parentézy. Čiastočne bola pozornosť zameraná aj na také výpovede, ktoré poukazovali na štandardné komentovanie aktuálneho výkonu športovca, napríklad keď komentátor vyslovuje chválu na adresu konkrétneho hráča. Počas uvažovania o probléme sa logicky vynoril predpoklad, že pri celozápasovom dobrom výkone hráča sa k nemu komentátor často vracia, a týmto opakovaním môže vytvoriť určitý príbeh o hrdinkosti.

Na členenie výpovedí sme využili tzv. obsahovo-pragmatickú segmentáciu (Kořenský, Hoffmanová, Jaklová, Müllerová 1987) s dôrazom na audiovizuálny tvar priameho televízneho prenosu. Prepísaný text sme na základe relatívne uzavretého významu rozčlenili na obsahovo-pragmatické celky. Obsahovo-pragmatické celky sa v komentátorských prejavoch viažu na čiastkové situácie s relatívnym začiatkom a koncom. Za obsahovo-pragmatický celok možno považovať napríklad takú časť komentára, v ktorej komentátor opisuje napríklad striedanie, komentovanie gólovej situácie, komentovanie udelenia červenej karty a podobne. Dané obsahovo-pragma-

tické celky sme neskôr delili na obsahovo-pragmatické jednotky. Za výpoveď v danom kontexte považujeme takú jednotku komentátorského prejavu, ktorá obsahuje určitý, aspoň čiastkový, význam, funkciu a je intonačne identifikovateľná. (porov. Mergeš 2016: 90)

V druhej fáze sa zozbierané výpovede analyzovali s dôrazom na identifikáciu spoločných vlastností, aby bolo možné vymedziť a kategorizovať rôzne druhy odkazovania na predmetné atribúty. Pri analýze sme sa sústreďovali najmä na tému a obsah komentátorských prejavov. Hlavnou použitou metódou teda bola kvalitatívna analýza vychádzajúca od zberu dát v dvoch fázach k ich deskripcii a čiastočnej explikácii s prvkami obsahovej analýzy (vyhľadávanie podobných znakov) a tematickej analýzy (vytvorenie relatívne nezávislých tematických okruhov).

Pri prepisovaní komentátorských prejavov sa zachovali ortograficky správne tvary vlastných mien aj skratiek, foneticky sme ich vedome neprispôbovali, nepoužívali sa však ani veľké písmená, ani interpunkcia. Zdrojom prepisov boli rôzne časti dovedna troch priamych športových prenosov, ktoré označujeme pri uvádzaní príkladov v tvare Z1 – Z3. Išlo o dva zápasy majstrovstiev sveta vo futbale z roku 2010 (Z1 Nemecko – Srbsko, Z2 Slovensko – Nový Zéland) a finále futbalovej ligy majstrov z roku 2009 (Z3 FC Barcelona – Manchester United). Lomkami v príkladoch vyznačujeme hranice obsahovo pragmatických jednotiek. Kompletné prepisy v elektronickej podobe sú dostupné na požiadanie, a to na webovej stránke: <http://videoportal.fhvp.unipo.sk>. Všetky tri priame prenosy vysielala slovenská verejnoprávna stanica RTVS. Vplyv relatívne vysokého veku prenosov nepovažujeme za relevantný, pretože, ako ukazuje osobná skúsenosť, komentovanie sa zrejme rozvíja v širších časových intervaloch než je jedno desaťročie. Komentátori vysielaných zápasov (Marcel Merčiak, Ľuboš Hlavena) sú dodnes aktívni v tej istej inštitúcii.

3 Všeobecné zistenia

Analýza komentátorských prejavov jednoznačne ukazuje, že komentársky prejav môže v kultúrnom povedomí kreovať, upravovať či šíriť identitu športovca ako hrdinského subjektu. Už menej sa v analyzovaných komentárskych prejavoch vyskytovali verbálne vyjadrenia odkazujúce na celebrity postavenie niektorých športovcov. Tento fakt napokon nemusí pôsobiť prekvapujúco, ak si uvedomíme, že priamy športový prenos je primárne reportážneho charakteru, má teda blízko k spravodajstvu. Vysoká miera snahy komponovať do štruktúry komentárskych prejavov tabloidné či bulvárne prvky by zrejme pôsobila v konečnom dôsledku rušivo a príliš by odpúťavala od diania na športovisku. Zdá sa, že mediálny status hrdinského športovca vyviera z „verejnej funkcie“ športovca, primárne teda vzniká počas priamych športových prenosov a vyviera z nich ako médiami stanovený výsledok zjednodušenia diania, vymedzujúc zúčastnených na tých viac a menej dôležitých. Na druhej strane, celebrity status športovca vzniká a sa šíri skôr v prostredí, nazvime to, sekundárneho mediálneho športu, teda napríklad na stránkach bulvárných periodík, tabloidných magazínov, pričom vychádza skôr zo súkromného života športovca. V nasledujúcich kapitolách priblížime možné oblasti kategorizácie mediálnej

cesty k hrdinskosti. Samozrejme, niektoré z príkladov presahujú jednu kategóriu, v takom prípade sme pri určovaní kategórie postupovali podľa funkčnej dominanty.

3.1 Skúsenosti a dosiahnuté úspechy

Prvá kategória posilňujúca šírenie hrdinského aspektu v mediálnom športe vyviera zo sklonu komentátorov k pripomínaniu atribútu skúsenosti a z pomerne bežného vypočítavania predošlých úspechov konkrétneho hráča. V rozprávaní o mediálnom športe postavenom na rekordoch a slávnych víťazstvách sa skúsenosť stáva akousi mernou jednotkou psychickej a fyzickej odolnosti: zväčša sa očakáva, že skúsenejšie mužstvo zápas vyhrá, že zápas, ak to nikto iný nedokáže, rozhodnú skúsení hráči a pod. Dá sa teda povedať, že komentátori prízvukujú skúsenosti, aby určili niektoré z možných hlavných postáv zápasu vo chvíľach, keď hlavné postavy ešte nie sú známe. Ak sa takýto *skúsený* hráč napokon v zápase presadí, spravidla za to v jazykovom stvárnení vďačí práve nadobudnutým danostiam z predchádzajúcich ťažkých zápasov. Samozrejme, ako ukazujú príklady *d)*, *k)* skúsenosť hráča sa neverbalizuje vždy explicitne, niekedy je zrejma práve z uvedenej štatistiky.

Príklady:

- a) to sú skúsení hráči z anglickej premier league (Z1),*
- b) najskúsenejší hráč na trávniku (Z1),*
- c) nemci by však potrebovali práve jeho skúsenosti v záverečných dvadsiatich piatich alebo možno dvadsiatich minútach zápasu proti srbsku (Z1),*
- d) lukas podolski / sedemdesiaty piaty krát v národnom drese a tridsaťdeväť gólov (Z1),*
- e) chris killen / autor jedenástich gólov v reprezentačnom tíme (Z2),*
- f) róbert vittek / jeden z našich najskúsenejších reprezentantov / dnes hrá svoj sedemdesiaty prvý zápas za reprezentáciu (Z2).*

Verbalizovanie dosiahnutých úspechov je, samozrejme, komplexnou reflexiou referenčnej reality. Niekedy ide o čiastkový úspech v konkrétnom zápase (*g, h, j, l, q, r, s*), počas trvania konkrétnej súťaže (*m, n, r, t*), inokedy o kariérny štatistický výsledok (*i, k, o, p*).

Príklady:

- g) tu je práve hráč / ktorý zažil svoj vrchol počas uplynulej sezóny bundesligy v dvadsiatom treťom kole / keď ako futbalista stuttgartu zaznamenal štyri góly proti kolínu (Z1),*
- h) o ktorom sám rozhodol gólom z osemdesiatej tretej minúty (Z2),*
- i) uchoval si v reprezentácii v tridsiatich troch zápasoch šesť čistých štítov (Z2),*
- j) kde hološko vystriedal šestáka / prebral od neho gólovú štafetu / po pase zabavníka rozhodol vo windsor parku o našom víťazstve dva nula (Z2),*
- k) dvadsať gólov róberta vitteka v našej reprezentácii / viac ma na konte iba szilárd németh / (Z2),*
- l) winston reid práve strelil svoj prvý gól za nový zéland (Z2),*

m) christiano ronaldo / skóroval v osemfinále štvrtfinále aj semifinále / celkovo dal v týchto troch vyradovacích kolách ligy majstrov štyri góly (Z3),

n) tu je wayne rooney / ktorého výkony v tejto sezóne majú skvelú / gradujúcu / tendenciu (Z3),

o) máme tu ďalšieho hráča / ktorý skóroval v dvoch finále ligy majstrov / pretože etoo pred tromi rokmi na parížskom stade de france vyrovnával vo víťaznom finále proti arsenalu na jedna jedna (Z3),

p) pre giggsa tretie finále ligy majstrov / triumfoval pred desiatimi rokmi aj vlani vo farbách manchesteru united (Z3),

q) sa blysol troma gólovými prihrávkami (Z1),

r) etoo sa fantasticky presadil cez nemanju vidiča (Z3),

s) valdés je v tejto chvíli hrdinom (Z3),

t) viťo / ktorý nedal ani jeden jediný gól v kvalifikačných zápasoch majstrovstiev sveta / skóruje priamo na záverečnom turnaji v južnej afrike (Z2).

Dosiahnuté úspechy a skúsenosti sú v komentátorskom prejave z hľadiska budovania obrazu o konkrétnom športovcovi ako možnom hrdinovi nenahradiateľné. Opakované faktické pripomínanie úspechov trvalo úspešných športovcov posilňuje ich pozíciu v prebiehajúcich príbehoch o mediálnom športe, spomínanie čiastkových úspechov menej známych športovcov zas poukazuje na ich možné silné stránky, vďaka ktorým sa hrdinami môžu stať. V jednom i druhom prípade sa zdá, že pre komentársky prejav je verbalizovanie doterajších úspechov športovca opodstatnením jeho zaradenia do mužstva a pravdepodobne má na televízneho diváka pôsobiť prítlačivo v zmysle, že na ihrisku sú skutočne také osobnosti, ktoré už niečo vo svojom odvetví dokázali (teda overení hrdinovia) alebo je tu predpoklad, že niečo dokážu (zrodenie hrdinu).

3.2 Exkluzivita v superlatívoch a v extrémnych polohách

Na vymedzovanie dôležitej individuality z kolektívu určite funkčne slúži aj explicitná identifikácia kvality určitého hráča prostredníctvom superlatívov, prípadne iných, občas i metaforických vymedzení. Kategóriu exkluzivitu možno charakterizovať v porovnaní s predchádzajúcou kategóriou skúseností ako výraznejšie zameranú na rekord (príklady *f, g, l, o, r*), na výsadné postavenie hráča (*h, k, m, n, p, s, t, w*): komentátori často siahajú po atribútoch ako najlepší, najväčší, najmladší a pod. Samozrejme, niektoré zo superlatívov majú vecný rozmer (napr. zamerané na vek: talent verzus veterán; počet gólov a pod.), iné sú skôr nemerateľné (napr. najväčší talent a pod.). Pri analýze bolo identifikované explicitné verbalizovanie vysokej trhovej hodnoty hráča, (*a, b, c, d*), ale výrazne iba v zápase Z1. Zaujímavé v tomto kontexte je, že komentátor hovoril o danom probléme vo všetkých prípadoch bez udania konkrétnej finančnej čiastky.

Príklady:

a) mimoriadne žiadaný hráč (Z1),

b) je oňho obrovský záujem (Z1),

c) bayern mníchov mal záujem o tohto muža (Z1),

- d) ale obrovský záujem o tohto brankára (Z1),
 e) najmladší spielmacher v nemeckej histórii (Z1),
 f) to je absolútny rekord svetových šampionátov (Z1),
 g) tak sa vyrovná s dvanástimi presnými zásahmi hviezdnemu pelému (Z1),
 h) pod joachimom lowom najvyťaženejší a najproduktívnejší hráč (Z1),
 i) zázračný trpaslík z werderu brémy (Z1),
 j) a ako najvyšší hráč majstrovstiev sveta stále čaká na svoj úvodný zásah na tomto šampionáte (Z1),
 k) prichádzal tam na turnaj ako jedna z najväčších hviezd / ktorá by mohla byť najlepším strelcom celého šampionátu (Z1),
 l) ale zo srbských hráčov je so štyridsiatimi piatimi gólmi vôbec najlepším strelcom krajiny (Z1),
 m) stano šesták bol prvým slovenským hráčom / ktorý sa dotkol lopty na majstrovstvách sveta (Z2),
 n) najväčšia hviezda novozélandského futbalu (Z2),
 o) vicelich je hráčom s rekordným počtom medzištátnych stretnutí v histórii nového zelandu / po dnešku ich má na konte šesťdesiatšesť (Z2),
 p) róbert vittek piatym slovákom / ktorý skóroval na majstrovstvách sveta (Z2),
 q) obrovský novozélandský talent / osemnásťročný chris wood (Z2),
 r) veterán ivan vicelich / rekordér v počte zápasov za nový zéland (Z2),
 s) veľká osobnosť novozélandského futbalu (Z2),
 t) azda najlepšieho stredového rozohrávača na svete v súčasnom modernom futbale (Z3).
 u) zatiaľ s ôsmimi gólmi najlepší strelec ligy majstrov (Z3),
 v) najtechnickejší hráč novozélandského tímu (Z2),
 w) ďalší z geniálnych tvorcov hry / najlepší hráč majstrovstiev európy dvatisícosem / a akiste nebude chýbať v ideálnej zostave sezóny ani v tohtoročnej lige šampiónov (Z3).

Do tejto skupiny, odkazujúcej na exkluzívne postavenie hráča sme teda, všeobecne povedané, zaradili také výpovede, ktoré v jazykovom stvárnení reflektujú hráčov ako exkluzívne, niečím výnimočné osobnosti oproti iným. Primárne sa takéto výpovede objavovali v momentoch explicitného upriamovania pozornosti na výrazný talent alebo schopnosť hráča, sekundárne na jeho fyzické danosti (*i, j*). Samozrejme, nie všetky zo superlatívov vytvárajú dojem hrdinskosti (napr. fyzické parametre), no napriek tomu je celkom ľahko predstaviteľné, že ak by napríklad nízky hráč prekonal vysokého, komentátori by to mohli verbalizovať ako súboj Dávida s Goliášom, čo so sebou už prináša mytologicky podmienený aspekt hrdinskosti. Okrem atribútov v podobe superlatívov tu uvádzame aj niekoľko jemnejších vymedzení, napr. *s, q*. V oboch prípadoch slová *veľký* a *obrovský* identifikujú športovca ako väčšieho oproti iným, a tým sú vymedzovaní.

3.3 Univerzálna reflexia vlastností hráčov

K budovaniu konštruktú športového hrdinstva pravdepodobne môžu prispieť aj výpovede reflektujúce dlhodobu sa prejavujúcu herné či morálno-vôľové vlastnosti hráčov. Za herne podmienené vlastnosti považujeme také, ktoré priamo odkazujú na hráčovú rolu v zápase (napr. obrana, útok a pod., príklady *a, b, c, j*), za morálno-vôľové vlastnosti považujeme tie, ktorými sa vyjadruje psychologická odolnosť hráčov (*d, f*). Domnievame sa, že verbalizovanie daných vlastností vytvára v mediálnom športe konštrukt stereotypne vnímanej postavy, resp. modelu – podľa neho možno zrejme vnímať Pera Mertesackera z príkladu *c*) ako slušného hráča až dodnes, hráč z príkladu *f*) zas bude zrejme v každom mužstve, v ktorom pôsobil, vedúcou osobnosťou.

- a) muž / ktorý výborne ovláda pokutové územie (Z1),*
- b) je to veľmi univerzálny hráč (Z1),*
- c) per mertesacker / ten kvôli kartám v kariére ešte nikdy neabsentoval / veľmi slušný hráč aj z nemeckej bundesligy (Z1),*
- d) veľmi sebavedomý hráč (Z1),*
- e) nemanja vidič v defenzíve suverénny (Z1),*
- f) prirodzený vodca tímu (Z2),*
- g) nepatrí údajne k najrýchlejšim / ale je veľmi dôrazný / a veľmi nebezpečný (Z2),*
- h) úžasná stabilita lionela messiho (Z3),*
- i) ekrazitový messi (Z3),*
- j) to je tvrdo pracujúci stredopoliar z afrického mali (Z3).*

V zozname príkladov možno nájsť aj niekoľko takých výpovedí (*e, i*), ktoré v aktuálnej chvíli diania zápasu opisovali výkon hráča, no z hľadiska osobných skúseností autora článku ich možno považovať za všeobecne platné. Tieto príklady ako-by potvrdzovali, že z opakovaných čiastkových vyjadrení, napr. že futbalista Messi má v dôsledku nízkeho ťažiska výbornú stabilitu, môžu vzniknúť určité tvrdenia, ktoré sa potom o hráčoch šíria a dotvárajú tak vlastnosti konkrétneho hráča v širšom kontexte mediálneho športu. Často sa potom športovci môžu stať porovnávanými práve na základe podobných vlastností (porov. s príkladmi *e, g*) v 3.4).

3.4 Sprostredkované argumenty

V troch analyzovaných komentátorských prejavoch boli v nižšej miere ako predošlé kategórie zaznamenané aj sprostredkované argumenty. Rozumieme nimi také výpovede, ktoré reflektujú hráča prostredníctvom citovaných (prípadne parafrázovaných) výpovedí známych bývalých hráčov (príklady *a, b, f*), na základe vyjadrení svetových médií (*c, d*), niekedy aj bez explicitného vyjadrenia autora myšlienky (*d, e, g*).

Príklady:

- a) a bývalý skvelý kanonier jupp heyndes o ňom povedal / že keby mal pred pár rokmi takú strelu ako lukas podolski / tak v bundeslige by nedal dvestodvadsať / ale päťsto gólov (Z1),*

- b) *aj lothar mathaus a aj gerd muller vyhlásili (Z1),*
 c) *aj anglické a britské médiá avizovali (Z2),*
 d) *mnohí hovoria / aj vo svetových médiách / že je to vychádzajúca hviezda svetového futbalu (Z2),*
 e) *predpovede hovoria o tom / že by z neho mal byť nový wynton rufer / zatiaľ najznámejší novozélandský futbalista všetkých čias (Z2),*
 f) *muž / ktorý hrá dnes štyristosedemdesiaty prvý zápas za fc barcelona / je odomňa niekoľkokrát lepší / povedal o xavim hernandezovi reprezentačný spoluhráč / a hviezdny tvorca arsenalu / cesc fabregas (Z3),*
 g) *vraj je to podobný fantóm / akým bol pred pár rokmi náš bývalý reprezentant marek mintál (Z1).*

Komentátor sa v týchto prípadoch snaží zvýšiť kredibilitu svojich vlastných výpovedí oporou o názory rešpektovaných osobností z daného odvetvia, zároveň z daných výpovedí možno nepriamo vyvodiť charakter predzápasovej prípravy so žurnalistickým materiálom. Je zrejme prirodzené, že ani v jednom z daných prípadov nebol tento spôsob verbalizovania použitý v rozpore s komentátorovým názorom, ale mal podporný charakter. Navyše, spomenuté príklady potvrdzujú, že komentátorský prejav je výsledkom komplexného procesu aktuálne prebiehajúceho komentovania, no zároveň abstrahovania široko poňatej referenčnej reality zápasu.

3.5 Sústredenie sa na konkrétneho hráča

Je zrejme, že väčšina športových zápolení má svojho víťaza či porazeného, no dá sa povedať, že každé športové zápolenie má i svojho hrdinu? Pri analýze komentátorských prejavov sa nečakane objavil aspekt, ktorým sme priamo nehľadali, hoci sme ho intuitívne predpokladali. Keď sa komentátorský prejav analyzuje ako celok, je zákonité, že sa v ňom mená niektorých hráčov objavujú častejšie ako iné. Samozrejme, to je dôsledok aktivity či výkonu hráča v danom zápase, avšak na druhej strane tu možno uvažovať aj o akomsi zacielení komentátora na konkrétneho hráča. Na tomto mieste uvádzame niektoré z výpovedí komentátorského prejavu zo zápasu Z3 súvisiace s futbalistom G. Piqué, ktoré poslúžia ako možný model konštruovania hrdinského mýtu v mediálnom športe:

- a) *gerard piqué / ktorý ešte v minulom roku pôsobil v manchesteri united / a bol s výpravou tohto klubu v moskovskom finále / zabránil prvému gólu,*
 b) *piqué / odchovanec barcelony / ktorý bol štyri roky hráčom machesteru united / vrátil sa na nou camp / okamžite získal miesto v základnej zostave / a napokon aj miesto v španielskej reprezentácii,*
 c) *a bol z toho tvrdý stojací múr piquého,*
 d) *a piqué tam perfektne skákal pred edwinom van der sarom,*
 e) *potvrdilo sa / že práve tento stopér bude najväčšou / takzvanou hlavičkovou / hrozbou pre manchester united,*
 f) *a opäť výborný piqué,*
 g) *pričom tam opäť perfektne blokoval na zemi gerard piqué.*

Príklady sú usporiadané chronologicky. V príkladoch *b)* a čiastočne aj *a)* je hráč predstavovaný. V príkladoch *a)*, *c)*, *f)*, a *g)* sa okrem iného konštatuje, že hráč je skvelým obrancom (*zabránil prvému gólu, tvrdý stojací múr, opäť výborný, perfektne blokoval*), príklady *d)* a *e)* odrážajú hráčovú vysokú kvalitu hlavičkovania. Ak teda vezmeme do úvahy uvedené prípady ako celok, vznikol tu mikropříbeh o hráčovi, ktorý sa v dôležitom zápase postavil proti svojmu bývalému mužstvu (Manchester Utd., to z kontextu príkladov nemusí byť čitateľovi zrejmé), aby mu zabránil skórovať, a tým ho pomohol poraziť. Obrancu tu teda možno chápať ako jedného z hrdinov daného zápasu. Jeho postavenie je odčítateľné hlavne z verbalizovania vydareného výkonu hráča – pre tvorbu hlavných postáv príbehu je symptomatické, že smerom k záveru športového zápolenia v komentátorskom prejave akoby stúpал kredit hráča. Prítomnosť príslovky *opäť* v posledných dvoch príkladoch priamo naznačuje, že hráč bol v danom momente už považovaný za dôležitého – je zrejmé, že sa ako dôležitá postava v danom príbehu vyskytol viackrát.

Záver

Zdá sa, že vedomie o športových hrdinoch jednoznačne môže vznikáť aj prostredníctvom komentátorských prejavov, a to prelínaním viacerých prístupov, z ktorých každý disponuje určitým vzťahom k referenčnej realite zápasu. Prvý okruh by sme mohli definovať ako zhrňujúci: zameraný na informácie o skúsenostiach jednotlivých hráčov a na pripomínanie hráčskych úspechov rôznej váhy a charakteru. Typické pre túto oblasť je, že sa pridrižiava faktov uvádzaných v podobe argumentov. Druhý jazykovo stvárňovaný okruh prispievajúci k šíreniu hrdinského aspektu v mediálnom športe možno označiť za vymedzujúci: podľa neho sa v komentátorskom prejave jazykovo stvárňujú také aspekty športového života, ktoré konkrétneho športovca vymedzujú oproti ostatným športovcom, a to najmä prostredníctvom používania superlatívnych hodnotení či porovnávaní. Tretí okruh, takpovediac vlastnostný, sme vymedzili s dôrazom na jazykové stvárnenie konkrétnych vlastností hráčov v zápase, resp. v zápasoch, pričom dané vlastnosti často majú univerzálnu platnosť a po čase sa môžu stať stereotypom, čo je napokon načrtnuté v podkapitole 3.5. Sprostredkovaný argument, na rozdiel od predošlých troch druhov univerzálne sa javiacich typov reflexie športovca ako hrdinu (súhrn – vymedzenie – kvalita), zostáva pravdepodobne len fakultatívnym variantom komentátorskej práce, pričom daný prístup možno označiť za funkčný, no v porovnaní s predošlými zrejme len málokedy využívaný, čo možno v budúcnosti overiť aj kvantitatívne.

Z vymedzených štyroch kategórií má azda druhá, reflektujúca vymedzovanie postáv v komentátorskom prejave, najbližšie k bulvárnemu charakteru informácií, a tým pádom ku konštruovaniu športovcov ako celebrit, pretože je zameraná na protíahlé póly, prípadne na extrémne polohy rozoberaných javov, ktoré sú navyše mediálne ľahko prístupné a dešifrovateľné vďaka obľube mainstreamového publika deliť aspekty sveta na biele a čierne. A hrdinov na tých najlepších, najšťastnejších a najobľetovanejších...

LITERATÚRA

Boyle, Haynes 2010: Boyle, R. Haynes, R. *Power Play: Sport, the Media and Popular Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Děkanovský 2008: Děkanovský, J. *Sport, média a mýty*. Praha: Dokořán.

Kořenský, Hoffmanová, Jaklová, Müllerová 1987: Kořenský, J. Hoffmanová, J. Jaklová, A. Müllerová, O.: *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*. České Budějovice: Pedagogická fakulta.

Mergeš 2016: Mergeš, J. *Textové stereotypy komentátorského prejavu v priamych televíznych prenosoch z futbalu*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.

Sekot 2008: Sekot, A. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.

Wenner 2006: Wenner, L. *Sports and Media Through the Super Glass Mirror: Placing Blame, Breast-Beating, and a Gaze to the Future*. In: **Raney, Bryant 2006:** Raney, A., A., Bryant, J. *Handbook of Sports and Media*. New York, Abingdon: Routledge, s. 45–60.